

Interreg
CENTRAL EUROPE

UGB

European Union
European Regional
Development Fund

PRIROČNIK O PAMETNEM CELOSTNEM UPRAVLJANJU

Prepared by the UGB consortium.
www.interreg-central.eu/ugb

KAZALO

1.	UVOD	4
1.1	Mestne zelene površine in mestni zeleni pasovi	4
1.2	Cilj priročnika	5
1.3	Kdo lahko uporablja ta priročnik in kako?	6
2.	TRENDI IN KLJUČNE ZASNOVE	7
3.	ŠTUDIJE PRIMEROV, KI VKLJUČUJEJO ORODJA IN METODE ZA PAMETNO UPRAVLJANJE Z MESTNIMI ZELENI MI POVRŠINAMI	9
3.1	Združevanje aktivnosti, orodij in metod	9
3.2	Orodja GIS – kako čim boljše izkoristiti podatke, kazalnike in analizo (G)	10
3.3	Metode in orodja vključevanja skupnosti	15
3.4	Orodja za uporabo pristopov upravljanja v primeru več deležnikov	24
4.	ZDRUŽEVANJE ORODIJ IN METOD	29
	VIRI	32

1. UVOD

1.1 MESTNE ZELENE POVRŠINE IN MESTNI ZELENI PASOVI

Mestne zelene površine (UGS) mestu in njegovim prebivalcem zagotavljajo številne okoljske, socialne in gospodarske koristi. Poskrbijo, da so stanovanjska in delovna okolja bolj prijazna za življenje, izboljšujejo okoljsko uspešnost in povečujejo odpornost proti podnebnim spremembam.

A naravne in polnaravne zelene površine vseh vrst so vedno bolj ogrožene zaradi stalne urbanizacije in suburbanizacije, kar povzroča fragmentirane ekosisteme in izgubo biotske raznovrstnosti.

S preišljenim razvojem in upravljanjem z zelenimi površinami se je mogoče izogniti številnim škodljivim učinkom in tveganjem, povezanih s podnebnimi spremembami. Prav tako je vedno večje povpraševanje po **pametnem** upravljanju z mestnimi zelenimi površinami.

Glavni cilj partnerjev projekta **Mestni zeleni pasovi (UGB)** je izboljšati zmožnosti načrtovanja, upravljanja in odločanja javnega sektorja v zvezi z mestnimi zelenimi površinami, pri tem pa ustvariti integrirane trajnostne sisteme načrtovanja in upravljanja z UGS.

To imenujemo pametno upravljanje z mestnimi zelenimi površinami.

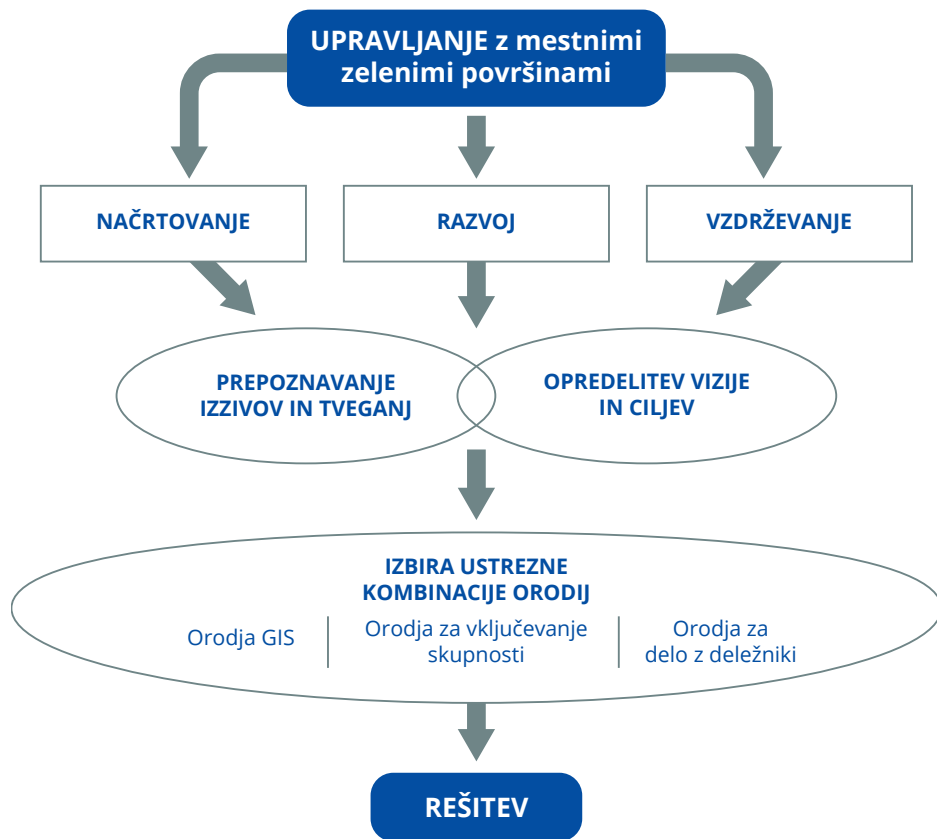
Po temeljitem preučevanju vrste izzivov, s katerimi se soočajo pri upravljanju z UGS, so partnerji s skupnimi močmi oblikovali inovativne metode in orodja, ki so usmerjeni v trajnostno upravljanje z UGS, pri čemer se osredotočajo na naslednje vidike:

1. Lokalni odločevalci imajo lahko koristi od večjega razumevanja »zelenih infrastrukture« (GI) kot pametnega orodja za zagotavljanje ekoloških, gospodarskih in socialnih koristi preko naravnih rešitev. Tako je nastalo orodje na osnovi geografskega informacijskega sistema (GIS) za podporo odločanju glede prostorskega načrtovanja, katerega namen je spodbujati pristop GI k strateškemu načrtovanju.
2. Vključevanje skupnosti v načrtovanje in izvajanje je ključnega pomena, da bi zagotovili družbeno in gospodarsko trajnost upravljanja z UGS. Za ozaveščanje in aktiviranje organizacij civilne družbe (CSO) in državljanov so bile izdelane pametne tehnike angažiranja skupnosti.
3. Upravljanje v primeru več deležnikov je neizogibno, vendar premalo izkoriščeno orodje za učinkovito upravljanje z UGS. Razvite so bile pametne rešitve in načrt usposabljanja za občine, in sicer za spodbujanje sodelovanja med različnimi ravni upravljanja in sektorji pri načrtovanju in upravljanju ter interno po različnih oddelkih lokalnih skupnosti.

1.2 CILJ PRIROČNIKA

Priročnik za pametno upravljanje predstavlja projekte kot študije primera, realizirane v okviru projekta Mestni zeleni pasovi. Ureja in pojasnjuje uporabo in inovativna pametna orodja in metode za upravljanje z UGS na treh ključnih področjih, na osnovi znanj in izkušenj, pridobljenih od projektnih partnerjev. Uporaba teh orodij in metod je ponazorjena preko študij primera.

Priročnik je namenoma usmerjen v rešitve; o izzivih, s katerimi se lokalne in regionalne oblasti soočajo pri upravljanju z mestnimi zelenimi površinami, lahko podrobneje preberete v Temeljni raziskavi o sedanjem stanju regionalnega upravljanja z urbanimi zelenimi površinami in evropskih dobrih praks: <https://www.interreg-central.eu/Content.Node/UGB/Baseline-Study.pdf>. (slika 1).

Slika 1: Diagram poteka pametnega upravljanja z UGS

1.3 KDO LAHKO UPORABLJA TA PRIROČNIK IN KAKO?

Priročnik je usmerjen v oblikovalce politik/odločevalce, načrtovalce in druge strokovnjake v lokalnih in regionalnih javnih organih — ključne akterje upravljanja z mestnimi zelenimi površinami.

2. poglavje predstavlja splošne trende in ključne zasnove, ki trenutno oblikujejo pametno upravljanje z UGS v Evropi, in pobude projektnih partnerjev.

3. poglavje predstavlja pametna orodja in metode s študijami primerov, s čimer ponazarja, kako ta orodja in metode lahko delujejo v praksi.

4. poglavje predstavlja nadaljnje kombinacije orodij in metod, ki so predstavnikom lokalnih oblasti lahko v pomoč pri temeljitejšem preučevanju lastnih izzivov.

2. TRENDI IN KLJUČNE ZASNOVE

2.1 SPLOŠNA OCENA UGS V EVROPI

Upravljanje z mestnimi zelenimi površinami je medsektorsko vprašanje, ki ga obravnava vrsta področij politike, med katerimi velja poudariti gospodarjenje z naravnimi viri, trajnostni razvoj mest, prostorski razvoj.

Lokalna oblast ima na tem področju številne vloge in dolžnosti ter tudi možnosti, na katere vplivajo oziroma jih opredeljujejo številni trendi:¹

- uporaba kompleksnih pristopov,
- uporaba zelenih površin kot središč skupnosti na prostem,
- spreminjanje opuščanih zemljišč v zelene površine,
- spodbujanje pristopov, namenjenih participativnemu upravljanju,
- renaturacija mest,
- širjenje mestnega kmetijstva,
- razvoj zelenih streh in vertikalnih vrtov,
- uporaba digitalnih rešitev v podporo upravljanju z zelenimi mestnimi površinami,
- aktivizem, protestne skupine.

¹ Več o teh trendih si lahko preberete v polnem poročilu.

Funkcionalno urbano območje

Nujno je, da imajo lokalne oblasti, poleg vlog in dolžnosti, tudi dobro opredeljene omejitve, tako pravno kot fizično. Prednost tega so dobro opredeljena javna pooblastila in vrsta odgovornosti ter v najboljšem primeru vodljivo, kartirano

območje. Toda narave in človeškega delovanja ni mogoče razporediti, zato tisti, ki so vključeni v upravljanje z mestnimi zelenimi površinami, razvijajo nove pristope za boljšo konceptualizacijo dinamičnih sistemov, v katerih živimo in delamo. Ena takšnih zasnov je funkcionalno urbano območje, ki je funkcionalna gospodarska enota, za katero so značilna gosto poseljena »mestna jedra« in »zaledja« in katerega trg dela je močno povezan z jedri.

Zelena infrastruktura

Zelena infrastruktura temelji na načelu, da sta varovanje in izboljšanje narave in naravnih procesov zavedno integrirana v prostorsko načrtovanje in teritorialni razvoj. Na ta način je mogoče doseči cilje ohranjanja narave v sožitju z drugimi

cilji rabe zemljišč in razvoja mest, kot so: kmetijstvo, gozdarstvo, rekreacija, upravljanje z mestnimi zelenimi površinami, blažitev in prilagoditev podnebnih sprememb, transport itd. V primerjavi z enonamensko »sivo infrastrukturo« ima zelena infrastruktura številne prednosti. Ne gre za omejevanje na teritorialni razvoj, ampak za spodbujanje naravnih rešitev, če so le-te najboljša izbira. Ponekod lahko služi kot alternativa, lahko pa dopolnjuje standardne sive rešitve.

3. ŠTUDIJE PRIMEROV, KI VKLJUČUJEJO ORODJA IN METODE ZA PAMETNO UPRAVLJANJE Z MESTNIMI ZELENIMI POVRŠINAMI

3.1 ZDRUŽEVANJE AKTIVNOSTI, ORODIJ IN METOD

Med izvajanjem mestnih zelenih pasov so projektni partnerji identificirali in uporabili več pametnih orodij in metod, ki pomagajo premostiti izzive, povezane s tremi fokusnimi področji: uporaba GIS, vključenost skupnosti in upravljanje v primeru več deležnikov.

Naslednje poglavje predstavlja 3 zbirke teh orodij in metod. Ponazorjene so s **pojasnjevalno shemo** in **nadalje preučevane preko ponazoritvenih študij primerov**, ki kažejo, kako je te metode in orodja mogoče uporabiti za **pametno gospodarjenje z mestnimi zelenimi površinami**.

3.2 ORODJA GIS – KAKO ČIM BOLJE IZKORISTITI PODATKE, KAZALNIKE IN ANALIZO (G)

Na začetku priročnika je zapisano, da »imajo lokalni odločevalci lahko koristi od večjega razumevanja »zelene infrastrukture« (GI) kot pametnega orodja za zagotavljanje ekoloških, gospodarskih in socialnih koristi preko naravnih rešitev.«

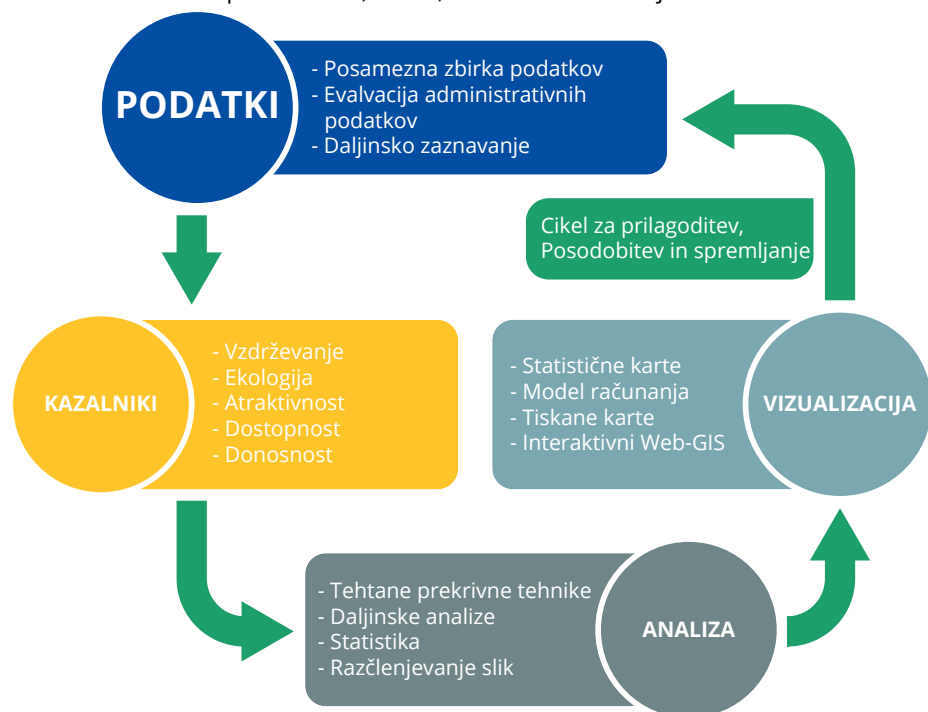

PODATKI

G-1: Posamezna zbirka podatkov: terensko zbiranje podatkov je možno z uporabo aplikacij, raziskav, senzorjev itd., na osnovi sistema GPS.

G-2: Evalvacija administrativnih podatkov: preučitev potencialov odprtih podatkovnih portalov ali virov administrativnih podatkov (katastri, uradna statistika itd.).

G-3: Daljinsko zaznavanje: ustvarjanje/zbiranje fotografij, večspektralne/toplotne slike, radar, lasersko skeniranje.

Slika 2: Uporaba orodij GIS pri pametnem upravljanju z mestnimi zelenimi površinami

KAZALNIKI

G-4: Kazalniki za kvantificiranje poskusov vzdrževanja: velikost območja, vrsta/število vrst (drevesa, travniki itd.), specifični poskusi, usmerjeni v ohranitev.

G-5: Kazalniki za zaznavanje ekološke vrednosti: gostota pokritosti z drevjem, delež zaščitenih območij/biotopov, biološka raznovrstnost.

G-6: Kazalniki za ocenjevanje atraktivnosti: zadovoljstvo uporabnikov, infrastrukturni elementi, gostota poti.

G-7: Kazalniki za merjenje dostopnosti: avtobusna postaja in oddaljenost za pešce, kakovost/varnost dostopnih poti.

G-8: Kazalniki za vrednotenje donosnosti: kakovost prsti, produktivno zemljišče/gozd.

G-9: Kazalniki za oceno turističnega potenciala: pogostost obiskovalcev, parkirni prostori, elementi kulturne/naravne zgodovine.

ANALIZA

G-10: Prekrivni podatki: (tehtani) izračun množice vhodnih podatkov na harmonizirani lestvici za izvedbo integrativnih analiz (npr. indeks rekreacije).

G-11: Daljinske analize: izračun razdalje med predmeti (po želji na osnovi cestnega omrežja) za iskanje najkrajše poti ali ustvarjanje oskrbovalnih območij.

G-12: Statistično vrednotenje: povzemanje podatkov/rezultatov npr. na ravni skupnosti ali okrožja za namen karakterizacije in primerjanja teh enot.

G-13: Razčlenjevanje slik: analiza in interpretacija daljinsko zaznanih podatkov za ugotavljanje specifičnih karakteristik/struktur zelenih površin (npr. višina vegetacije, vrsta pokritosti tal) ali za zaznavanje njihovih sprememb skozi čas.

G-14: GEOVIZUALIZACIJA: izdelava tiskanih kart ali spletnih zemljevidov za sporočanje rezultatov.

3.2.1 Sistem spremljanja zelenih površin v v Zgornji Salzaški dolini (Avstrija)

Lokalna uprava

Partner pri projektu UGB, **RSA iSPACE**, je raziskovalna organizacija, ki **Deželni vladi Salzburg** posreduje modele GIS in dokumentacijo za inovativno upravljanje z UGS. Ima pooblastilo in omrežje za povezovanje lokalnih deležnikov in organizacijo javnih dogodkov.

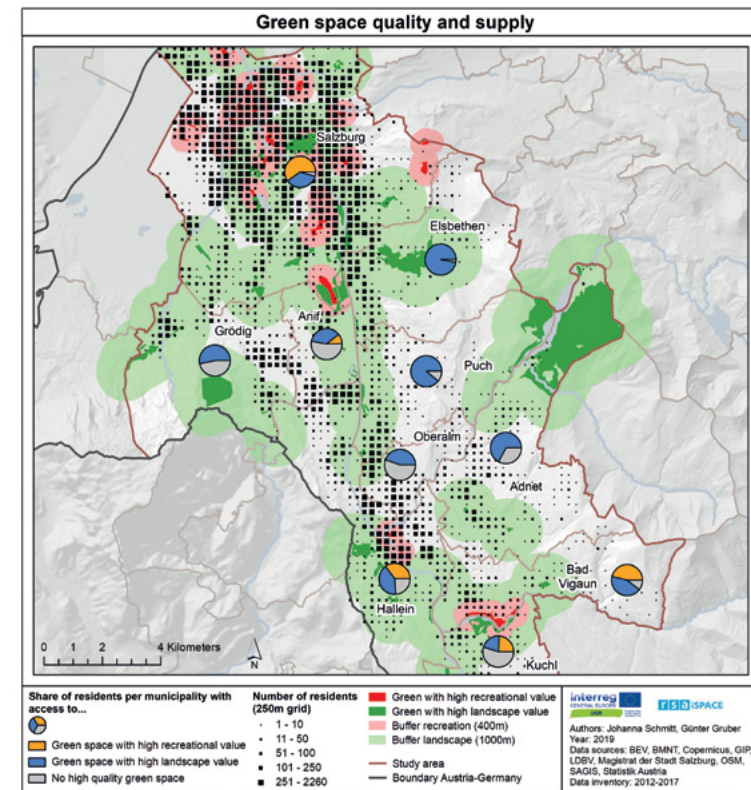
Izziv

Zgornja Salzaška dolina zajema mesto Salzburg in deset podeželskih skupnosti. Lokalna oblast potrebuje podporo pri vzpostavljanju zadostne oskrbe z visokokakovostnimi zelenimi površinami za vse prebivalce, v primerni razdalji. Obstaja potreba po **skupnem sistemu spremljanja zelenih površin**, ki se lahko uporablja za potrebe načrtovanja in upravljanja in kot pomembno orodje za prepoznavanje in vzdrževanje dragocenih zelenih površin. Prav tako je potrebna podpora pri reševanju prednostnih nalog glede rabe zemljišč ter pri pritisku poselitve zaradi spopada med rastjo prebivalstva in potrebo po ohranitvi in vzdrževanju še posebno pomembnih zelenih površin.

Rešitev

Razvoj fleksibilnega sistema spremljanja zelenih površin, ki pomaga oceniti vrednost mestnih, predmestnih in podeželskih zelenih površin.

Za ta sistem so bila v okviru pilotnega projekta podana priporočila s pomočjo metodologije na osnovi GIS in **kazalnikov kakovosti zelenih površin** (npr. rekreacijska infrastruktura, prisotnost vode ter delež zaščitenih območij). Rezultati podajajo kazalce zelenih površin, ki kažejo rekreacijsko in pokrajinsko kakovost vsake zelene površine v preučevanem območju. Rezultati ocenjevanja so bili uporabljeni kot vlo-

žek za analize oskrbe za ugotavljanje dostopnosti zelenih površin za prebivalce na kratki razdalji z vidika pešca, tj. 400 m. Rezultati kažejo pomanjkljivo oskrbo z visokokakovostnimi rekreacijskimi zelenimi površinami v nekaterih podeželskih regijah ter tudi potrebo po nadgraditvi zelenih površin z več infrastrukturnimi ali naravnimi elementi. **Kazalci zelenih površin** se prav tako uporabljajo za razvoj matrice za opredeljevanje prednostnih območij za različne funkcije zelenih površin, kot so: rekreacija, gospodarstvo in življenjski prostor. Prav tako omogoča izvedbo scenarijev, pri katerih je mogoče tipe zelenih površin tehtati specifično in združeno s študijami oskrbe ali napovedmi razvoja naselij.

Priporočila vključujejo uporabo številnih metod za vključevanje skupnosti kot dopolnilo kvantitativnim podatkom. Pristopi neposredne demokracije, kot so učilnice ali delavnice v parku, so prav tako priporočljiv način spodbujanja prispevka skupnosti in povratnih informacij med javnimi dogodki. **Vključevanje več zainteresiranih strani**, kot so okrogle mize in lokalni akcijski načrti, bi lahko obvladovali morebitne spore v zvezi z uporabo zemljišč.

Pridobljene izkušnje

Za potrebe pilotnih aktivnosti v okviru projekta UGB je bil razvit celovit sklop kazalnikov za merjenje, med drugim tudi rekreacijske vrednosti. Kot komplet modelov lahko le-ta služi tudi v druge namene, recimo za analizo potreb po vzdrževanju, turističnih potencialov ali ekologije. Metodologijo GIS in kazalnike zelenih površin je prav tako mogoče prenesti na druge regije, odvisno od analitičnih ciljev in razpoložljivih podatkov. Vzpostavljane zanesljive in dobro strukturirane podatkovne baze je pogoj za podatkovno intenzivne analize. Prav tako je pomembna podrobnejša obdelava bistvenih kazalnikov različnih ravni kompleksnosti skladno s predhodno opredeljeno lokalno vizijo.

3.2.2 Zeleni kataster v županiji Zadar (Hrvaška)

Lokalna uprava

Svet županije Zadar je odgovoren za območje FUA Zadar. Središče mesta Zadar je dom več kot 75.000 prebivalcem. Odgovornosti Sveta vključujejo upravljanje s sredstvi županije, načrtovanje prostorskega in gospodarskega razvoja, vzpostavitev in upravljanje lokalnih javnih služb.

Izziv

Mestnim zelenim površinam v Zadru bi boljše upravljanje prineslo številne koristi. V priljubljene turistične destinaciji s 75.000 prebivalci je mogoče doseči izboljšave na področju mestnega načrtovanja in splošnega spremljanja in upravljanja z UGS.

Rešitev

Da bi organizirali bolj učinkovito upravljanje z mestnimi zelenimi površinami, mora obstajati jasen in sistematičen pregled stanja zelenih območij. Na ta izziv so odgovorili z vzpostavitvijo Zelenega katastra, platforme, ki omogoča jasen in sistematičen pregled nad mestnimi zelenimi površinami.

Zeleni kataster naj bi vključeval **sistem GIS** in karto najmanj dveh zelenih površin na območju županije Zadar, na koncu pa je bilo zarisanih skupno 5 območij. Prav tako je bil vzpostavljen ustrezeni sistem kazalnikov.

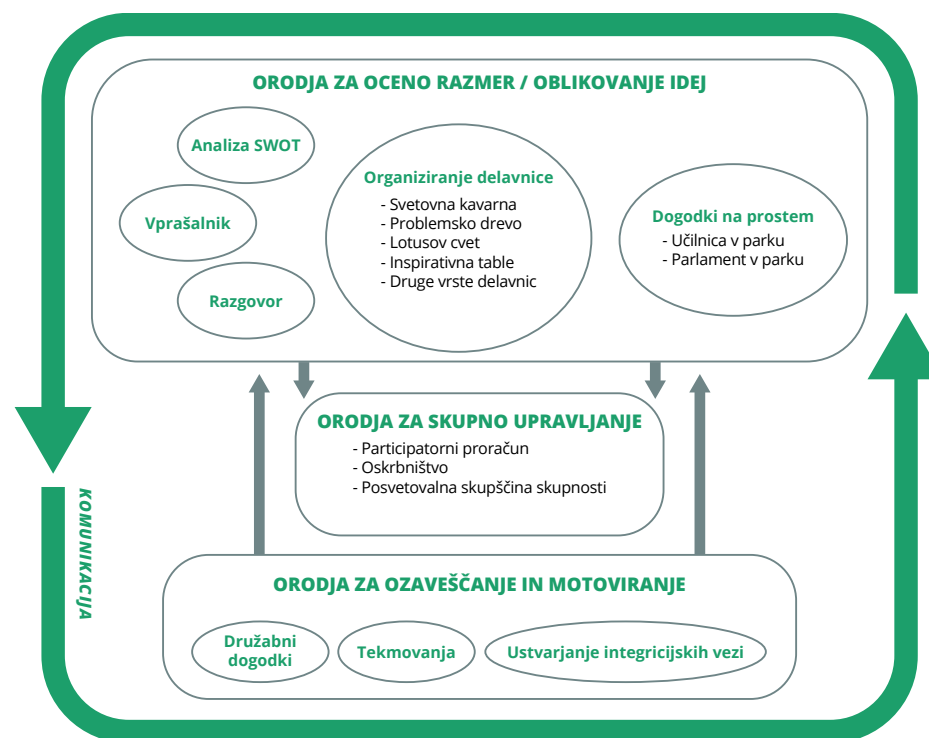
Pridobljene izkušnje

Učinkovito vključevanje predstavnikov lokalnih oblasti spremljajo številni izzivi. Čeprav so bila srečanja vključenih deležnikov uspešna, pa pridobivanje ustreznih podatkov za izračune kazalnikov ni bilo učinkovito. Potreben je dostop do drugih virov.

Dodatne informacije lahko pridobite po elektronski pošti: zadra@zadra.hr; na telefonski številki: +385 23 492 800.

3.3 METODE IN ORODJA VKLJUČEVANJA SKUPNOSTI

Na začetku priročnika je zapisano, da je »vključevanje skupnosti v načrtovanje in izvajanje ključnega pomena, da bi zagotovili družbeno in gospodarsko trajnost upravljanja z UGS.«

Slika 3: Možnosti vključevanja skupnosti v pametno upravljanje z mestnimi zelenimi površinami

OCENA RAZMER IN OBLIKOVANJE IDEJ

C-1: Analiza SWOT opredeljuje osnovne značilnosti določene situacije. Uporablja se za ocenjevanje prednosti (S), slabosti (W), priložnosti (O) in groženj (T) rešitve težave (na lokalni, FUA, državni ali celo mednarodni ravni).

C-2: Vprašalnik (strukturiran ali polstrukturiran) omogoča preučevanje mnenj in občutkov bolj obsežnega vzorca ljudi. Vključuje: vprašalnik, ki ga posamezniki izpolnijo sami; spletno raziskavo; polstrukturiran/strukturiran vprašalnik.

C-3: Razgovor (intervju) je (pol)formalno srečanje, kjer je cilj izpraševalca zbrati informacije, odnos, želje, ideje od intervjuvanca. Vključuje: neformalni; pogovorni razgovor; standardizirani; odprti razgovor; zaprti; razgovor s fiksnim odgovorom; razgovor s fokusno skupino.

C-4: Svetovna kavarna (World café) je sodelovalna metoda, ki vse deležnike združi na enem mestu: je visoko strukturiran proces, ki ustvarja sočasno razvijajoče se mreže pogovorov.

C-5: Problemsko drevo (Problem tree) je metoda, ki se lahko uporablja za prepoznavanje vzrokov (korenin) in učinkov (vej) s potencialnimi rešitvami, ki so pritrjene kot plod na drevesu.

C-6: Lotusov cvet (Lotus Blossom) je kreativnostna vaja, ki jo lahko uporabljamo za generiranje idej, ki rastejo kot cvetni listi iz predhodno opredeljene osrednje tematike.

C-7: Inspirativna/vizualna tabla (Moodboard) je zbirka slik, besed in/ali vzorcev materialov, ki skupnosti pomagajo oblikovati čustveno podobo in splošni »vtis« želenega načrta.

C-8: Etnografska delavnica je izobraževalni, družbeni in kulturni dogodek, ko udeleženci – skupaj z mentorjem – preučujejo, izvajajo, predstavljajo ali nadgrajujejo etnografske/tradicionalne snovne ali nesnovne elemente, ki veljajo za mestno kulturno dediščino.

C-9: Delavnica prihodnosti skupnosti pomaga oblikovati želeno prihodnost, v kateri ni omejitev, ki jih vsiljujejo strokovnjaki, organizacije ali skupine oblikovalcev.

C-10: Format, tema, spreminjanje prizorišč: ustvarjanje nezastraševalnega, udobnega okolja za dogodke skupnosti. To je mogoče doseči z uporabo formata, teme in spreminjanjem prizorišč.

C-11: Delovna skupina za reševanje težav s predstavnikom premalo zastopane skupine: angažiranje predstavnika premalo zastopane skupine lahko pospeši širšo družbeno kohezijo in izboljša družbeno in kulturno občutljivost drugih deležnikov/udeležencev.

C-12: Razorožitev večnega nasprotnika tako, da se jih zadolži s preučevanim in utemeljenim pojasnilom njihovega vidika ali z zahtevo, da vsi govorniki predstavijo rešitev in svoj prispevek k realizaciji.

C-13: Učilnica v gozdu/parku – tukaj gre za ponovno interpretacijo parka (ali katere druge mestne zelene infrastrukture) kot učilnice ter mesta srečanja in razvijanja idej.

C-14: Parlament v parku (neposredna demokracija) spodbuja in krepi ljudi, da zasedejo javni prostor, pri tem pa nudijo rešitve na povezane težave.

SKUPNO UPRAVLJANJE

C-15: Participativna priprava proračuna je oblika neposredne demokracije, kjer se državljani odločajo, kako dodeljevati občinska proračunska sredstva.

C-16: Oskrbništvo je premišljeno upravljanje nečesa, česar si nihče ne more lastiti oziroma je v resnici celo skupno.

C-17: Posvetovalna skupščina skupnosti (CCA) je polformalni organ, sestavljen iz predstavnikov skupnosti, ki imajo večine in sposobnosti ali motivacijo, potrebno za vzpostavljanje dialoga z drugimi deležniki, še posebno odločevalci, načrtovalci itd.

OZAVEŠČANJE IN MOTIVIRANJE

C-18: Družabni dogodki in tekmovanja: privabljanje širše populacije (ali specifično ciljane skupnosti) na javne kraje (predavanja, pikniki, tržnice, športni dogodki). Organiziranje tekmovanj (npr. fotografski in slikarski natečaji, modeliranje in pisanje esejev/literature) ter poziv za pošiljanje prispevkov, povezanih z razvojem ali vzdrževanjem zelenih površin.

C-19: Ustvarjanje intergeneracijskih vezi: ustvarjanje povezav med mladimi in starejšimi spodbuja delitev veščin in prepoznavanje skupnih rešitev na razvoj zelenih površin.

C-20: Komunikacijska orodja: komunikacijski načrt določa, kaj in kako želimo nekemu nekaj sporočiti. S pomočjo karte deležnikov bo lažje zaznati in razkriti vezi med deležniki, ambicijami, motivi in načrti. Svojo težavo in vsebino prilagodite medijem, kot so: TV in radio, lokalni časopis, tiskovna konferenca, družbeni mediji (Facebook, Twitter, Instagram).

3.3.1 Vključevanje skupnosti v Mariboru (Slovenija)

Lokalna uprava

Mariborsko funkcionalno mestno območje šteje skupno 240.555 prebivalcev in skoraj polovica teh živi v Občini Maribor. Gre za upravno, poslovno, izobraževalno in kulturno središče Podravske regije, ki je obenem tudi za središče mednarodnega pomena. Maribor razpolaga z ustreznimi kakovostnimi podatki sistema GIS, ki zajemajo zelena območja, opredeljena v načrtih dokumentov.

Mariborska razvojna agencija (MRA) je regijska razvojna agencija.

Izziv

Potrebna je revitalizacija več izoliranih in zapuščenih industrijskih ali degradiranih zemljišč v mestu Maribor. Eno takšno tipično območje je bilo izbrano kot pilotni primer za projekt UGB. Glavni izziv je določiti in mobilizirati skupnost, ki

bi lahko bila vključena v načrtovanje, in sicer zaradi izjemne raznolikosti deležnikov, ki uporabljajo območje, in dejstva, da ni lokalne stanovanjske skupnosti.

Rešitev

Določiti kroge deležnikov znotraj območja. Uporabiti nabor pametnih skupnostnih orodij in metod za načrtovanje, s ciljem spodbujanja vključenosti, ustvarjanja idej in zagotavljanja predanosti za regeneracijo območja.

Model vključevanja skupnosti v 4 korakih:

- iskanje in opredelitev skupnosti na zelenih družabnih dogodkih (Festival dobrega počutja);
- oblikovanje Posvetovalne skupščine (CCA) in razdeljevanje nalog članom;
- razvoj akcijskega načrta, ki se opira na 3 kroge opredeljenih uporabnikov;
- krepitev odgovornosti za zagotavljanje trajnosti rehabilitiranih manjših območij.

4 faze v posvetovalnem sodelovanju:

- prepoznavanje deležnikov za sodelovanje pri posvetovanjih;
- mobilizacija udeležencev pri posvetovanjih;
- upravljanje procesa za oblikovanje skupnih priporočil in smernic za regeneracijo;
- ustvarjanje in prikaz vizualnih predstavitev za povečanje lastništva izidov projekta.

4 faze v širšem javnem sodelovanju:

- prepoznavanje širše javnosti;
- mobilizacija udeležencev za prispevanje idej za potrebe regeneracije UGS;
- vodenje udeležbe za ustvarjanje skupnih priporočil in smernic za regeneracijo;
- ustvarjanje in prikaz vizualnih predstavitev za krepitev sporazumov.

Pridobljene izkušnje

Opredeljevanje različnih skupin deležnikov za določeni primer je bilo relativno preprosto, celo ob upoštevanju dejstva, da ni stanovalcev. Animiranje deležnikov (oziroma zainteresiranih ciljnih skupin na splošno) pa se je izkazalo za bolj zahtevno. Vodje morajo osebno angažirati in spodbujati udeležence; neposredna komunikacija ni dovolj velika spodbuda. Da bi spodbujali vključenost, je potreben viden napredek in otipljivi rezultati, razen če obstaja neposredni osebni interes.

Večina odločevalcev ceni samo takšne aktivnosti, ko rešujejo težave, za katere so

odgovorni: brez tega proces velja za breme brez kakršnihkoli konkretnih rezultatov. Vidljivost je bistvenega pomena tako za težavo kot za rezultate. Vizualne ponazoritve so se izkazale za izjemno uporabne za predstavitev sinteze začetnega prispevka, kot tudi za zbiranje povratnih informacij glede teh priporočil. Še posebno uporabne so na javnih mestih, kjer je veliko ljudi. Takšen pristop je preprosto prenesti na druga podobna območja.

Dodatne informacije lahko pridobite po elektronski pošti: info@mra.si; na telefonski številki: +38623331300

3.3.2 Zeleni živi laboratorij Witkowice v Krakovu (Poljska)

Lokalna uprava

Občina Krakov je organ lokalne oblasti v drugem največjem poljskem mestu, ki skupno šteje 760.000 prebivalcev. Urad občine Krakov za zelene površine je odgovoren za upravljanje in razvoj UGS. Povprečna ocenjena razdalja do zelene površine v Krakovu je 418 m. V okviru projekta UGB je mesto Krakov projektne aktivnosti izvajalo v sodelovanju z regijo Malopolska.

Izziv

Gozd Witkowice je zelena mestna površina, ki trpi zaradi objestnih dejanj in pomanjkanja vzdrževanja. Te težave so združene še s slabim zanimanjem javnosti ter neseznanjenostjo s priložnostmi in storitvami, ki jih gozd nudi. Da bi se spoprijeli s to težavo, mora projekt UGB javnost in lokalno občino spodbuditi k sodelovanju pri posvetovanjih v zvezi z obnavljanjem gozda.

Rešitev

Občina je za vključevanje obsežnejšega nabora deležnikov uporabila domiselni izbor ustvarjalnih orodij. Učence lokalnih šol so vključili preko raziskave in likovnega natečaja, s katerima so dosegli tudi starše in učitelje; temu je sledil gozdni piknik z interaktivnim vizualnim materialom, kjer so pobirali mnenja glede gozda, ter podelitev nagrad za zmagovalce natečaja. Organizirani so bili tudi teki, delavnice.

Ob izobraževalni hoji po gozdu so prebivalci dobili priložnost ne samo razširiti znanje o rastlinstvu in živalstvu, ampak se preko dotika in voha tudi čustveno poistovetiti z gozdom.

Pristop participativne priprave proračuna in izgradnja praktične infrastrukture sta uspeli pritegniti pozornost javnosti in gozd je med prebivalci Krakova postal bolj priljubljen. Še posebno izjemen izid je novo igrišče v vrednosti 42.000 EUR, za katerega so stanovalci glasovali preko postopka participativne priprave proračuna. Projekt UGB je prav tako prispeval k splošni ozaveščenosti glede vrednosti gozda, občina pa je vključila tudi načrte za njegovo povečanje iz 15 na 120 hektarjev do leta 2040.

Pridobljene izkušnje

Obnovitev mestnih zelenih površin z izgradnjo majhne infrastrukture in organiziranje izobraževalnih poti sta se izkazala za uspešen pristop. K temu je v precejšnji meri pripomoglo vključevanje domačinov v postopek odločanja in oblikovanja, s čimer se je okrepila njihova privrženost ter obenem zagotovila dolgoročnejša vzdržnost UGS.

Čeprav niso bili preprosto izvedljivi, so bili najbolj zadovoljujoči elementi projekta UGB dogodki, ki so predstavnikom oblasti omogočili, da so dosegli in popularizirali območje pri številnih ljudeh, celo pri tistih, ki živijo daleč od gozda Witkowice.

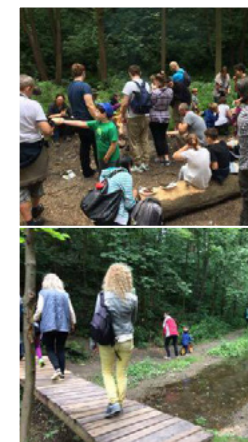
Tudi vodenje časovnega okvirja izvajanja ni šlo brez težav: izgradnja določene infrastrukture je bila odvisna od zasnove in izgradnje brvi čez reko Bibiczanka skladno z relevantno zakonodajo na področju vode in gradnje. To je bila osnova za skoraj vse druge dejavnosti in se je izkazala za časovno potratno in zapleteno.

Dodatne informacije lahko pridobite po elektronski pošti:

sekretariat@zsm.krakow.pl; na telefonski številki: +48 12 20 10 240

Posvet na kraju samem

3.3.3 Program oskrbnitva v Budimpešti (Madžarska)

Lokalna uprava

12. okrožje je najbolj zeleno okrožje madžarske prestolnice. Tukaj je mogoče najti največje gozdove mesta – pljuča Budimpešte – ter tudi več parkov in mestnih območij, poraslih z gozdom, številne mestne zelene površine pa so deležne visoke ravni zaščite. Poleg tega ima okrožje precejšnje število neformalnih javnih zelenih površin, ki prav tako potrebujejo skrb in pozornost.

Izziv

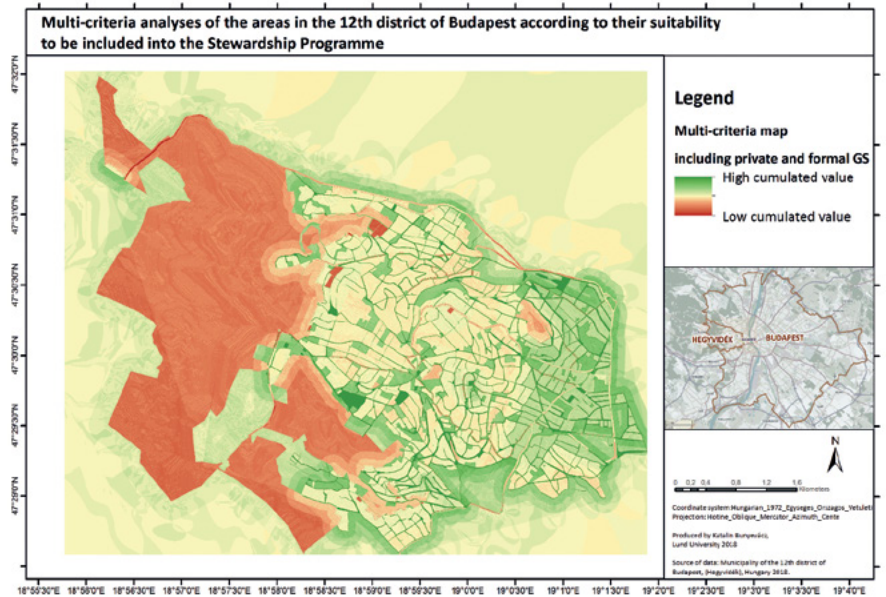
Dobro vzdrževane mestne zelene površine izboljšujejo kakovost življenja na tisoč različnih koristnih načinov, a njihov polni potencial bi vsekakor bil bolje realiziran s pametnim sodelovanjem med odgovornimi predstavniki lokalne oblasti in državljani. Tradicionalni pristopi »od zgoraj navzdol« so se izkazali za omejene, zato so za upravljanje UGS potrebni novi pristopi.

Rešitev

Vključevanje prebivalcev v vzdrževanje neformalnih javnih zelenih površin preko Programa oskrbnitva, s podporo in nadzorom Zelene pisarne 12. okrožja.

Občina in oskrbnik podpišeta bilateralni sporazum o sodelovanju, ki določa naloge, odgovornosti in poročila o delu. Postopki so v teku. Doslej je bilo v Program oskrbnitva vključenih 26 območij.

Vzporedno s projektom UGB je bila preko pogovorov z deležniki razvita metodologija GIS, namen česar je prepoznati pomembne attribute UGS in omogočiti, da se v Program oskrbnitva vključi več območij. Za merjenje izbranih atributov so bili ustvarjeni prostorski kazalniki, ki so bili vizualno predstavljeni na tematskih kartah, kjer se uporabljajo različna orodja GIS, ki so na voljo v ArcMap10 (*slika 4*).

Slika 4: Analiza z več merili območij 12. okrožja Budimpešte

Pridobljene izkušnje

Program oskrbnitva in tudi metodologijo GIS je mogoče prilagoditi drugim lokalnim organom oblasti. Metodologija GIS je lahko še posebej uporabna za tiste, ki bi radi uvedli podobni program in ki morajo prepoznati – oziroma prebivalcem pomagati prepoznati – morebitna področja oskrbnitva.

Kot so razkrili razgovori, oskrbniki potrebujejo večjo svobodo, da izberejo svoje

lastno območje, prav tako imajo raje neposredni stik s poklicnimi vrtnarji v občini. S tem se izboljša učinkovitost in zmanjša obseg dela in nadzor Zelene pisarne, kar bi koristilo obema stranema.

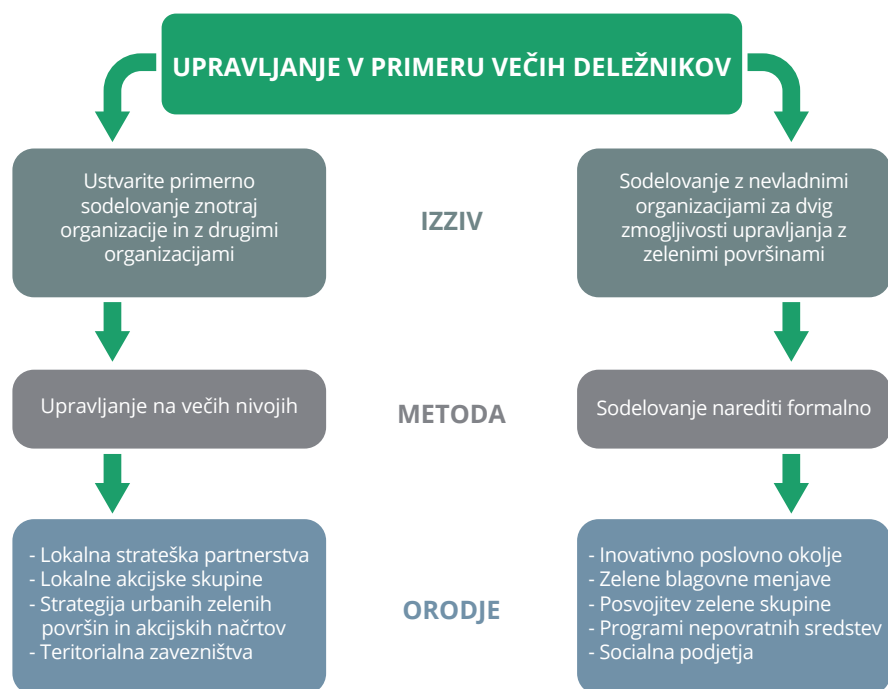
Oskrbniki bi prav tako pozdravili delavnice/usposabljanja za širjenje znanja o vrtnarjenju.

Dodatne informacije lahko pridobite po elektronski pošti:

zoldpont@hegyvidek.hu, katalin.bunyevacz@gmail.com.

3.4 ORODJA ZA UPORABO PRISTOPOV UPRAVLJANJA V PRIMERU VEČ DELEŽNIKOV

Na začetku priročnika je zapisano, da je »upravljanje v primeru več deležnikov neizogibno, vendar premalo izkoriščeno orodje za učinkovito upravljanje z UGS.«

5.Slika: Uporaba pristopov vodenja pametnega upravljanja zelenih površin v primeru več deležnikov

UPRAVLJANJE NA VEČ RAVNEH

M-1: Lokalno strateško partnerstvo: Lokalna strateška partnerstva (LSP) združujejo člane skupnosti, prostovoljce, predstavnike javnih in zasebnih sektorjev ter lokalnih oblasti za obravnavo lokalnih težav, dodeljevanje sredstev in razpravljanje o strategijah in pobudah.

M-2: Lokalne akcijske skupine: Cilj LAS, ustvarjene za opredelitev učinkovitih projektov, ki jih vodijo skupnosti, je prevzeti proaktivni večagencijski pristop.

M-3: Strategija mestnih zelenih površin in lokalni akcijski načrti: Namen strategije mestnih zelenih površin je soočenje z danimi okoliščinami in spodbujanje vizije za prihodnost na osnovi kolektivnih ciljev.

M-4: Teritorialni pakt: Teritorialni pakt je sporazum na več ravneh med lokalnimi, regionalnimi in državnimi vladnimi organizacijami za koordinacijo in sinhronizacijo svojih političnih programov.

INSTITUCIONALIZIRANI NAČINI SODELOVANJA

M-5: Inovativno poslovno okolje (Business improvement district): BID je neodvisna družba v lasti in pod vodstvom podjetja, ki želi izboljšati opredeljeno območje za poslovno dejavnost. Podjetja morajo plačati dodatni davek ali dajatev za financiranje lokalnih projektov.

M-6: Zelene blagovne menjave: V primeru takšnih programov se med občinami in podjetji razvije nekakšen postopek blagovne menjave. Preko kratkoročnih ali dolgoročnih partnerstev podjetja dobijo dovoljenje, da ustvarijo dobiček od storitev, nujenih v zvezi z njihovimi naložbami v razvoj mestnih zelenih površin.

M-7: Posvojitve zelene površine: Podjetja podpišejo pogodbe z občino za razvoj in vzdrževanje majhnih delov zelenih površin in območij v zameno za potrditev njihovih dejavnosti, ki jih sponzorirajo podjetja (npr. promocijska plaketa).

M-8: Program nepovratnih sredstev: Sredstva, ki jih občina nameinja kateremu koli akterju in ki prejemnike sredstev zavezuje, da uresničijo določene cilje (npr. oskrbnitvo zelenih površin) in da spoštujejo nekatere specifične zahteve za financiranje.

M-9: Socialno podjetje: Akter socialnega gospodarstva, čigar glavni cilj je imeti socialni vpliv in ne le ustvarjati dobička. Deluje tako, da nudi blago in storitve na podjetniški in inovativni način, svoj dobiček pa primarno uporablja za doseganje socialnih ciljev. Vodi se na odprt, odgovoren in inkluziven način.

3.4.1 Sodelovalna platforma v Budimpešti (Madžarska)

Lokalna uprava

12. okrožje Budimpešte je najbolj zeleno okrožje prestolnice, dom velikim javnim in zasebnim mestnim zelenim površinam. Lokalna oblast svoje mestne zelene površine vidi kot posebno dobro in tako posveča veliko truda v njihovo načrtovanje, razvoj in vzdrževanje. Da bi zagotovili učinkovito upravljanje teh zelenih površin, so lokalne oblasti vzpostavile ločen oddelek, posvečen organizaciji vzdrževanja in nadgradnji zelenih površin v okrožju. Ta oddelek se imenuje **Zelena pisarna**, njegov cilj pa je reševanje in koordinacija splošnih in stanovanjskih zelenih vprašanj ločeno od nalog, povezanih z organi oblasti. Splošno velja za najbolj ambiciozno pobudo lokalnih oblasti za UGS na Madžarskem.

Izziv

Lokalna oblast ni vedno sposobna mestnim zelenim vprašanjem nameniti radodarnih sredstev. Na splošno se samo nekaj ljudi na oddelku za investicije ali okoljsko zaščito ukvarja z mestnimi zelenimi površinami. Ti se pogosto počutijo osamljene in brez podpore.

Rešitev

Ker vidi potrebo po redni in skupni platformi za mestne zelene občinske funkcionarje, je vodja Zelene pisarne organiziral neformalno srečanje za izmenjavo izkušenj glede mestnih zelenih vprašanj. To neformalno srečanje med stanovskimi kolegi je bilo tako uspešno, da je Zelena pisarna predsta-

vila **Platformo KöZöld**. »Közöld« v madžarščini pomeni »informiraj!«, »zöld« pa »zeleno«.

V času od novembra 2017 do septembra 2018 so bila organizirana 4 srečanja KöZöld. Na srečanja so bila vabljeni vsa okrožja Budimpešte, tej odprti platformi pa je doslej prisostvovalo 50 % povabljenih. Vsako srečanje ima namensko tematiko; doslej so bile obravnavane naslednje tematike: splošno varovanje okolja, kataster dreves, podnebna strategija, zakonodaja, vzdrževanje dreves, ozaveščanje, vloge za financiranje, stanovanjski programi, kot so programi kompostov ali drobilnikov, ter ravnanje z odpadki.

Prednosti platforme KöZöld so jasne:

- nudi platformo za **izmenjavo znanj in učenje med številnimi lokalnimi oblastmi**,
- **ustvarja sodelovanje na isti ravni upravljanja**,
- **spodbuja prenos dobrih praks**,
- **ustvarja sinergijo**: zaradi platforme KöZöld je Mestna občina Budimpešta začela ustvarjati novo strategijo, posvečeno upravljanju z UGS,
- **ustvarja zagon za obsežnejše spremembe**: predstavniki lokalnih oblasti so zdaj prepričani, da je čas za reševanje zelenih vprašanj poleg njihovih obveznih nalog.

Pridobljene izkušnje

Predstavniki lokalnih oblasti so zelo zadovoljni z izidi platforme KöZöld, saj ima politični vpliv ne samo v 12. okrožju, ampak potencialno utira pot tudi novim politikam v drugih občinah na ravni okrožja.

Zdi se kot izjemno inovativen korak, zmožen narediti izjemen vpliv na ravni mesta. Njegov uspeh daje moč zasnovi »Mestne zelene površine kot zagovorniki prookoljskega razmišljanja«.

Dodatne informacije lahko pridobite po elektronski pošti:

zoldpont@hegyvidek.hu; na telefonski številki: +36 1 224 5900/ 590

4. ZDRUŽEVANJE ORODIJ IN METOD

PONAZORITVENI PRIMERI

Ko se lokalne oblasti soočajo z izzivi, povezanimi z UGS, lahko **kombinacija pametnih orodij ponudi ustrezno rešitev** za težave. Ti ponazoritveni primeri so namenjeni temu, da podajo boljši vpogled v brezmejne in razburljive možnosti uporabe pametnih orodij in metod.

Za ustvarjanje podatkovne baze dreves naj lokalna oblast uporablja ustrezna orodja geografskega informacijskega sistema (GIS), angažira relevantne deležnike, državljane vključi v zbiranje in validacijo podatkov, za najboljše rezultate pa sodeluje z drugimi vladnimi organi.

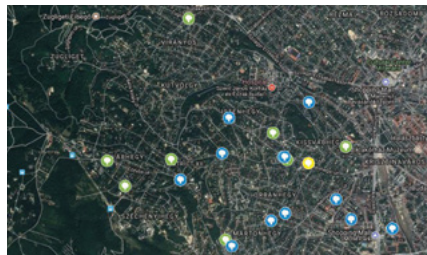
Za načrtovanje novih mestnih zelenih površin naj lokalna oblast vključi skupnost, uporablja pametna orodja za proces načrtovanja, za najboljše rezultate pa obsežno sodeluje – horizontalno in vertikalno.

Uporaba nekaterih orodij, opisanih v 3. poglavju, v takšnem procesu lahko vključuje:

- analize kazalnikov, da bi videli, kaj mesto potrebuje (G-5, G-8, G-9),
- analize rekreacijske vrednosti zelenih površin (G-6, G-7),
- vzpostavitev lokalne akcijske skupine za načrtovanje in izvedbo (M-2),
- vključevanje državljanov preko posvetovalne skupščine (C-17).

Še bolj podrobno:

- Skrb za **zanemarjene ali majhne mestne zelene površine** je poglaviti izziv. Tukaj je morda primerno vključevanje skupnosti (C-15, C-16, C-17) ali metod za predajanje odgovornosti (M-5 – M-9). Orodja GIS lahko podpirajo takšne aktivnosti (G-4).

- Pri uporabi **integrativnih pristopov k prostorskemu razvoju** je zelo pomembno ustvariti karte in zemljevide (G-14) o stanju oskrbe z zelenimi površinami. Izkoristite administrativne (tudi ne-zelene) podatke (G-2) in kazalnike (G-4–G-9). Za zanesljive podatkovne sete stopite v stik z odločevalci, vzpostavite lokalne akcijske skupine (M-2), razvijte strategijo mestne zelene površine in lokalne akcijske načrte (M-3).
- Za pametno upravljanje z UGS **poiščite sinergije med participativnimi pristopi in digitalnimi rešitvami**. Združite pristope zbiranja podatkov, ki jih upravlja skupnost (začetno) (G-1), aplikacije za izražanje občutkov in pričakovanj ter podatke družbenih medijev za analitiko velepodatkov.
- Velika priložnost (in skupni trend) je **uporabiti zelene površine kot »središča« skupnosti na prostem**. Da bi ugotovili pričakovanja in želje stanovalcev, uporabite vprašalnike (C-2), razgovore (C-3). Uporabite kazalnik privlačnosti za ustrezno analizo potreb (G-6). Spodbujajte vključevanje v družbene in kulturne dogodke (C-18), učilnice v parku (C-13), etnografske delavnice (C-8) ter parlament v parku (C-14). Vključite lokalna podjetja preko inovativnega poslovnega okrožja (BID) (M-5) ali zelene blagovne menjave (M-6).

- **Uporabiti zapuščena zemljišča in jih spremeniti v zelene površine:** Najprej določite kazalnike vzdrževanja (G-4) in ekologije (G-5) za dolgoročno ocenjevanje. Od začetka vključite skupnost, opravite analizo SWOT (C-1) in preverite pripravljenost in motivacijo za ravnanje. V tem primeru bi lahko bilo koristno sredstvo neposredna demokracija (C-14), v kombinaciji z družabnimi dogodki (C-18) in nudenjem ter spodbujanjem programov oskrbnitva (C-16) z možnostjo širitve mestnega kmetijstva.
- **Razvoj zelenih streh in vertikalnih vrtov:** Pri tem je ključno vključiti skupnost in koordinirati ključna vladna vprašanja skozi pogovore (C-3), delavnice in dogodke (C-18, C4-C-12) ter z ustrezno komunikacijo (C-20); torej je uporabno vzpostaviti lokalne akcijske skupine (M-2). Da bi zagotovili programe vzdrževalnega oskrbnitva (C-16), bi lahko ponudili programe posvojitve (M-7) ali programe nepovratnih sredstev (M-8).

VIRI

- Ambrose-Oji, B. et al., 2015, GREEN SURGE, Deliverable 6.1, The governance of urban green spaces in selected EU-cities- Policies, practices, actors, topics.
- Buijs, A. et al., 2016, GREEN SURGE, Deliverable 6.2, Innovative governance of urban green spaces – Learning from 18 innovative examples across Europe.
- Buizer, M., Arts, B., Kok, K. (2011). Governance, Scale and the Environment: The Importance of Recognizing Knowledge Claims in Transdisciplinary Arenas. *Ecology and Society* 16(1), art 21.
- EC, 2015, Towards an EU Research and Innovation policy agenda for Nature-Based Solutions & Re-Naturing Cities. Final Report of the Horizon 2020 Expert Group on, Nature-Based Solutions and Re-Naturing Cities'. Directorate-General for Research and Innovation. Climate Action, Environment, Resource Efficiency and Raw Materials.

